

Glücklich, Julius

O přísaze nejvyšších úředníkův zemských a jiných soudců soudu zemského, dvorského i komorního i tudíž hajtmana hradu pražského a jiných úředníkův krále J. Mti.

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 52-61

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126538>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

za	$\left\{ \begin{array}{l} \text{purkrabství pražské,} \\ \text{komornictví zemské,} \\ \text{kancleřství zemské,} \\ \text{hofmistrství zemské,} \\ \text{sudství české;} \end{array} \right.$	Tito úředové jsou panští.		
za			$\left\{ \begin{array}{l} \text{písařství zemské,} \\ \text{podkomořství,} \\ \text{purkrabství kraje hradeckého.} \end{array} \right.$	Tito úředové jsou vládykám.

Purkrabství karlstajnské, ten úřad jest společní, též zaň nemá prošeno býti. Za maršalství zemské nemá prošeno býti také. A dále o maršalství a odporu panuov Dubských a z Ronova Křineckých¹ položeno jest v dskách².

* *Nezměněn.*

^a *Ť rukou a naproti*: Ta pokuta minula, aby na krále nepripadla. Sněm léta 1608. *Viz o tom můj čl. Majestát Rudolfa II. o nekonfiskování statků, Pekařův Sborník II, kdež str. 15—16 citován tento artykul sněmu 1608. Jest zvláštní, že A ani B si této věci nepovšimly. Viz též Úvod.*

¹ *Téměř doslovně kromě posledních 2 vět Za maršalství . . . dskách u Emlera, Reliquiae tabularum II, str. 516/17. Pořad úřadů jest tam tento: purkrabství pražské, hofmistrství, komornictví, soudství, kancleřství.*

² *Pátrání po tomto „odporu“ bylo dosud bezvýsledné. Když pak Křinečtí z Ronova po Bílé hoře se vystěhovali do ciziny, ale na rozdíl od mnohých emigrantských šlechtických rodů domohli se vynikajícího postavení zvláště u dvora saského, později s Habsburky v dobrém poměru žijícího, člen tohoto rodu hrabě Jan Albrecht ucházel se po smrti Čenka z Lipého († 1682) o hodnost dědičného maršálka v král. českém, ale vídeňský dvůr dal přednost Berkům z Dubé. Viz o tom Sedláček v Ottově Sl. N. XV, str. 174.*

O přísaze nejvyšších úředníkův zemských a jiných soudců soudu zemského, dvorského i komorního i tudíž hajtmána hradu pražského a jiných úředníkův krále J. Mti.^a

B III*.

Přísaha nejvyššího purkrabí pražského.

Najvyšší purkrabě pražský takto má najprvé státi proti východu slunce tváří a na hlavě nemá nic míti, než prostovlas má

státi a zdvihnutí dva prsty proti východu slunce a takto říkati po tom, kdož mu přísahu dává, totižto místopisář království českého aneb písář menších desk zemských: Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému, českému etc. králi etc. jakožto králi českému a J. Mti. král. dědicuom, anebo kterýž by potom král byl^β, všem panuom, rytířstvu i vši obci království českého, bohatému i chudému, v tomto úřadu, k kterémuž jsem povolán, najvyššímu purkrabství pražskému, pravdu vésti a křivdu tupiti, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterou jinou věc. Tak mi Bůh pomáhaj i všickni svatí!

* *Neměněn.*

α *V. Budovcem naproti v B: 9.*

β *V. Budovcem poznam. v B k podtrženým slovům* král. dědicuom... byl: Juratur haeredibus regis, quod Bohemi de solis filiis id dictum intelligi volunt. Hinc deficientibus illis vigore legis huius, quae ita sonat „anebo kderýž by potom král byl“ etc., iam iurant in electionem futuram, ab ordinibus futuram. Sed iam Dei beneficio electio neque ad haeredes, id est filios masculos extenditur, sed libera est. *Jak patrno, jest to přípisek, který mohl vzniknouti teprve, když byla prohlášena volebnost trůnu českého, což se stalo na generálním sjezdu, držaném na hradě pražském v outerý po památce svatě Maří Magdaleny a zavřeném v sobotu po památce Stěti svatého Jana (23./VII.—31./VIII.) 1619. Viz tištěné artykule toho sněmu str. XXV a násl., též Skála, Historie III, str. 236—272, Slavata, Paměti II, str. 291 a násl. Srov. přípisky Budovcovy u A I.*

1619—1620
NB.

O přísahách in genere.

B III. [V A i B nový.]

Při všech a všelijakých přísahách mají to na dobré a svobodné vůli míti ji tak činiti, jakž do zřízení zemského položena jest, však komuž by se to k obtížení svědomí jeho býti zdálo, nemá žádný k též přísaze nucen býti; ale místo toho každý bude moci volně a svobodně takovou přísahu vši svatě blahoslavené Trojici učiniti, což jedné ani druhé straně k újmě, spravedlnosti a rozepře býti nemá¹.

Následuje Přísaha nejvyšších ouředníkův a soudečův zemských, jakž tato^a rubrika ukazuje.

^a nemá A.

¹ Celý tento čl. převzat z art. sněmu 1610 O přísahách Matce Boží a svatým (tištěné art. sněmu 1610, str. XIII—XV) s vypuštěním počátku Jakož

někteří z stavův podobojí v tom rozmyslení mají, blahoslavené Matce Boží a všem svatým přísahy vykonávati: i na tom jsou se stavové s J. Mti. cíl. snesli, že každý ze všech tří stavův i také lidé poddaní tohoto království českého při všech a Viz zde též P XXXIII a P XXXVIII nový.

Přísaha nejvyšších úředníkův zemských i jiných úředníkův*.

B IIII.

Najprvé mají státi proti slunce východu tváří a na hlavě nemají nic míti, než prostovlasí mají státi a zdvihnouti dva prsty proti východu slunce a takto říkati mají po tom, kdož jim přísahu dává, totižto místopísař království českého aneb písař menších desk zemských: Přisahám^a Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému, českému etc. králi etc. jakožto králi českému, všem panuom, rytířstvu i vší obci království českého, bohatému i chudému, v tomto úřadě, k kterémuž jsem povolán, nejvyššímu hofmistrství zemskému království českého, pravdu vésti a křivdu tupiti, tajnost všecku v radách zachovati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň ani pro kterou jinou věc. Tak mi Buož pomáhaj i všickni svatí^β!

A v táz slova přísahu činiti mají nejvyšší komorník, nejvyšší sudí, nejvyšší kancléř, nejvyšší sudí dvorský, nejvyšší písař království českého, podkomoří, purkrabě kraje hradeckého, maršalek dvoru krále J. Mti., prokurátor krále J. Mti., hofmistr dvoru krále J. Mti., hajtman krále J. Mti. německých lehen a nejvyšší mincmajstr království českého. I všickni týmiž slovy přísahati mají, jedině jménem každý úřad svooj jmenuje.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B poznamenáno: Hic haeredes omissi et recte factum. To mohlo býti napsáno jako přípisky u A 1 a B IIII teprve po 22./8. 1619.

β V. Budovcem obě tato slova v B podtržena a k nim připsán přípisek, z něhož po strážnutí nahoře zbylo jen: Toho mi dopomáhej sv. evangelium. Tak sem já přísahal. Podle J. F. Schmidta, Monographie des kaiserl. königl. Böhm. Appellations-Gerichtes str. 151, přísahal dne 14. srpna 1584 jako rada apelačního soudu.

Přísaha panuov a vládyk do soudu zemského.

B V*.

Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému, českému etc. králi etc. jakožto králi českému, anebo který by potom král byl^a, všem panuom a vládykám království českého i vší obci téhož království, chudému i bohatému, v tomto soudu zemském, k kterémuž jsem povolán, pravdu vésti a křivdu tupiti a všecku tajnost v radách zachovati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, ani pro kterou jinou věc. Tak mi Buch pomáhaj i všickni svatí!

* *Nezměněn.*

^a anebo který by potom král byl v *B* *podtrženo* *V. Budovcem a připsáno*: NB.

Přísaha panuov a vládyk do soudu dvorského a komorního a do rady J. Mti. král.

B VI*.

Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému a českému etc. králi etc. jakožto králi českému, anebo kterýž by potom byl^a, všem panům a vládykám i vší obci království českého, napřed J. Mti. král. rady a tajnosti zachovati, k obecnému dobrému věrně a právě raditi a v týchž radách a v soudech dvorském i komorním pravdu vésti a křivdu tupiti, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterou jinou věc. Tak mi Pán Bůh pomáhaj i všickni svatí!

* *Nezměněn.*

^a anebo ... byl v *B* *podtrženo* *V. Budovcem a připsáno*: NB.

Přísaha hajtmána hradu pražského.

B VII*.

Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému a českému etc. králi etc. jakožto králi českému a J. Mti. král. dědicom^a, všem

panuom a vládkám i vší obci království českého, v tomto úřadu, k kterémuž jsem povolán, totižto hajtmanství hradu pražského, věrně a právě se chovati chci, týž hrad pražský věrně a právě opatrovati, J. Mti. král. v tom se spravovati. A dopustil-li by Pán. Buoh smrt na J. Mti. král. bez dědicuov (čehož Pane Bože ostříci rač), tehdy že se s týmž hradem pražským žádným jiným nemám spravovati a k žádnému jinému zření míti, nežli k nejvyššímu purkrabí pražskému. Tak mi Buoh pomáhaj i všickni svatí!

* *Nezměněn.*

a J. Mti. král. dědicuom v B podtrženo V. Budovcem a po straně poznamenáno: Male, quanquam haec quoque de filiis tantum intelligebant. I tato slova napsána po sesazení Ferdinanda II., tedy po 22./8. 1619 jako přepisek u AI, B III a B IIII a snad i NB u BV a BVI.

O přísaze purkrabí karlstajnských a jich úřadu.

B VIII*.

Prisáháme Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Ferdinandovi, římskému, uherskému, českému etc. králi etc. jakožto králi českému a J. Mti. dědicům, řádně od J. Mti. poslým^a a všem panům a rytířstvu, zemanům i vší obci království českého, že s tím zámekm Karlstajnem s korunou i se všemi svobodami a klénoty zemskými — kterýžto zámek s těmi všemi svrchu dotčenými věcmi nám jakožto purkrabím karlstajnským od krále J. Mti., od panuov, rytířstva i vší obce království českého svěřen jest — že toho zámku s korunou i se všemi těmi věcmi svrchu dotčenými věrně a pilně chovati máme a právě s tím se vším učiniti králi J. Mti. a J. Mti. dědicuom i vší zemi. Pakli by Pán Buoh na krále J. Mti., pána našeho milostivého, smrt dopustiti ráčil, že by J. Mt. bez dědicuov umřel, tehdy zámku Karlstajnu nemáme žádnému postupovati, ani koruny vydávati, než kdyby se páni, rytířstvo i všecka obec království českého z jednostajné vůle o krále svolili, a jej skutečně volili a sobě za pána vzali, tak jakž od starodávna bylo podlé obyčeje a svobody království českého. Tehdy hned a najprvé máme a slibujem korunu beze vší odporosti panům a rytířstvu i vší obci vydati, nic sobě v tom ku pomoci neberouce, což by lidským rozumem mohlo vymyšleno býti. A po korunování, když bychom koli

napomenuti byli, máme také králi budúcímu Karlštajnu v moc postoupiti. Pakli bychom se tak nezachovali (čehož Pane Bože rač ostřici,) buď na všem nebo na díle, to seznáváme, že bychom to proti své cti udělali a čest, hrdlo i statek abychom ztratili a k tomu bychom věčně nebyli navraceni. Tak nám Buoh pomáhaj i všickni svatí!

* *Nezměněn.*

α Přisaháme . . . pošlým v B *podtrženo*: V. Budovcem a po straně *poznámeno* jím: Male, quanquam et haec contra Ferdinandum modernum sunt, qui non fuit haeres filius a Mathia rege progenitus. *O tomto přépisku platí totéž co o přépisku AI, B III, B IIII, B VII.*

1619—1620.

B IX*.

Co se zpuosobu hradu Karlštajna a koruny, kteráž na něm jest, i jiných klénotuov a privilejí zemských dotýče, to tak a při tom stuoť, jakž dskami zapsáno a utvrzeno bylo. A aby na budoucí časy nesnáze a ruoznice o to nebyvaly, takto jest o tom zuostáno a zavřino, jakž i předešle bývalo. Najprvé, aby pán držel a opatroval hrad Karlštajn se všemi jeho duochody a příslušenstvím, dokudž jest živ a přísahu a slib aby učinil druhému purkrabí karlštajnskému z rytířstva tak a tím obyčejem, jakž dole psáno stojí. Pakli by ten zámek Karlštajn s korunou s jinými klénoty za držení toho pána ztracen byl a nezachoval se tak, jakž ve dskách: ten pán toliko hyň ctí svou i pokutami dskami zapsanými, a druhému to purkrabí z rytířstva k žádné škodě cti jeho býti nemá. Jestliže by pak kdyžkoli jsouce obadva spolu na zámku Karlštajně zámek anebo korunu ztratili, ti obadva na své cti hyňte podlé zapsání desk.

* *Nezměněn.*

B X*.

Když purkrabím nynějším i budoucím Karlštajn postoupen bude, že vsecky věci, kteráž na něm jsou, jakožto koruna, privilegia, vsecky svobody i jiné vsecky věci a klénoty zemské mají sepsány býti na cedulích pod sekretem krále J. Mti. A oni purkrabové mají jeden každý z nich jednu ceduli míti a páni a vládyky druhou, a ta cedula má ve dsky pamatné vložena býti.

* *Nezměněn.*

B XI*.

Jestliže by se kterému z purkrabuv karlštajnských nyníšých nebo potomních v tom úřadu nezdálo býti, tehdy takový má před krále J. Mt., pány a vládyky, když na plném soudu sedí, předstoupiti a dáti puol léta napřed věděti, že v tom úřadě býti nemuož. A při tom má prositi, aby ráčili v tom polouletí ten úřad jiným opatřiti. Pakli by krále J. Mt. v zemi nebylo, tehdy ten, kdož by v tom úřadě býti a trvatí nechtěl, má to na krále J. Mt. vznésti a za propuštění toho úřadu žádati. A když by král J. Mt. k tomu svoliti a panům a vládykám do plného soudu psáti ráčil, že k takovému propuštění J. Mt. vůli dává, tehdy páni, rytířstvo i všeka obec království českého takového z úřadu toho propustiti mají bez odpornosti a jiným ten úřad a to místo opatřiti mají, přijmouce od něho přísahu svrchu psanou.

* *Nesměněn.*

B XII*.

Jestliže by z Božího dopuštění hromem která se škoda na tom zámku stala, nebo kterou jinou bezelstností, ješto by to slušně pokázati mohli a bylo to zjevně vědomo: že pro takové škody oni purkrabové žádné škody ani újmy na statku ani na cti mítí nemají.

* *Nesměněn.*

B XIII*.

Také pán, kterýž purkrabství karlštajnské držeti bude, má úředníka svého, kteréhož na tom zámku má, dostatečně zavázati. Neuchoval-li by Buoh téhož purkrabě smrti pána jeho, aby po jeho smrti zámku Karlštajnu s korunou i s jinými klénoty žádnému jinému nepostupoval, než druhému purkrabí zůstalému z rytířstva. A jakž po smrti pána bude, má hned na místě jeho beze všech prostředkův a odtahův z rytířstva vstoupiti a ten zámek s korunou i s jinými klénoty až do své živnosti spravovati, tak jako pán.

* *Nesměněn.*

B XIII*.

Jestliže by pán dal puol léta napřed věděti, podlé toho, jakž dskami zapsáno jest, že úřad ten po vyjití toho polouletí vzdáti

chce, a když čas přijde a vzdá jej, nemá v to purkrabství žádný jiný vjíti, než z rytířstva. A též vzdal-li by jej z rytířstva, nemá po něm v tom úřadě jiný býti než pán. A tak býti má na budoucí časy zachováno.

* *Nezměněn.*

B XV*.

Kdožkolivěk buď z panuov nebo z rytířstva purkrabím karlstajnským bude, ten nemá jinde bytem býti, ani ven z země sloužiti, než toliko má v zemi české ustavičně býti.

* *Nezměněn.*

B XVI*.

Pakli by se v zemi pro kteroukoli příčinu válka strhla, tehdy ten pán má obeslati toho druhého purkrabí z rytířstva, aby přijel. A tu obadva spolu mají ten zámek držeti a spravovati věrně a právě, jako na dobré lidi sluší. A byla-li by kdy jaká potřeba a pán obelal toho k sobě z rytířstva, má jemu i s čeledí jeho potřeby s obrokem dáti.

* *Nezměněn.*

B XVII*.

Jestliže by také který z panův nebo z rytířstva od krále J. Mti. anebo od panuov a rytířstva pro některé potřeby na Karlštajn (jsa tam poslán) přijel, má na zámek od purkrabě anebo od úředníka jeho puštěn býti.

* *Nezměněn.*

B XVIII*.

Z rytířstva když vejde v držení Karlštajna a koruny i jiných klénotův, má držeti týž zámek s korunou i s jinými klénoty tak a tím vším zpuosobem a obyčejem jako pán a též se má ve všem zachovati jakožto pán, kterýž před ním ten úřad držel prvé bez umenšení podlé svrchního vypsání. A tak se má vždycky na budoucí a věčné časy mezi purkrabími hradu Karlštajna svrchu psaného zachovati. A již také obadva purkrabové, pán i z rytířstva, titule purkrabství karlstajnského užívajte.

* *Nezměněn.*

B XIX*.

Purkrabě karlštajnský, buď pán nebo z rytířstva, takto se jeden druhému zapíše:

Já, N. etc., známé činím tímto listem všem vůbec, že tak, jakož před králem J. Mti., pány a vládkami J. Mti. na plném soudu i přede vši obcí království českého zámek Karlštajn s korunou, klénoty, privilejimi zemskými mně spolu s N. etc. na naší přísahu svěřen jest: protož já nadepsaný N. tímto listem N. slibuji pod svou ctí a věrou, pod tím pode vším závazkem a pokutami na to uloženými a dskami zapsanými, kterouž jsem s týmž N. spolu učinil, s tím zámek Karlštajnem, korunou, klénoty, privilejimi k nadepsanému N. věrně a právě se zachovati a žádnému bez vuole a vědomí jeho zámku toho nepostupovati a koruny i s jinými věcmi na něm svěřenými žádným vymyšleným obyčejem nevydávati, ani postupovati, než s ním spolu v tom se ve všem věrně a právě podle závazku a přísahy naší dskami zemskými zapsané k králi J. Mti. i ke vši zemi zachovati. Pakli bych se v tom tak nezachoval, tehdy bych učinil proti své ctí a v ty ve všecky pokuty, dskami zemskými zapsané, abych upadl bez milosti.

* *Nezměněn.*

B XX.

Jestliže by se pak všickni tři stavové o krále (kdyby k tomu přišlo) podle privilejí, totižto Zlaté bulle císaře Karla Čtvrtého¹, krále Vladislava majestátu slavných pamětí² a J. Mti. král. listu na to stavuom daného svolili a krále volili³, tehdy Karlštajnu purkrabové mají tomu volenému králi po korunování zámku i koruny i klénotuov postoupiti, když by jim ti tři stavové rozkázali tak, jakož se nahoře píše. A nechtěl-li by který purkrabě karlštajnský postoupiti a k tomu svoliti, ten má na své ctí hynouti: než tento, který by postoupiti chtěl anebo postoupil z rozkázání nahoře dotčených tří stavuov, ten na své ctí nemá hynouti, by pak bez onoho druhého vuole postoupil z rozkázání nahoře psaného, a ani ten zápis, kterýmž se druhému purkrabí zapíše, má co ke škodě ctí jeho býti. A jestliže by kdo byl na Karlštajnu od krále J. Mti. nebo

od země poslán o kterou zemskou potřebu, má list míti pod zemskou pečeti.

[*B rukou* β]:

Sem by náleželo to, co pod literou E 18 vepsáno jest ⁴.

¹ *Viz pozn. 1 u A I.*

² *Viz pozn. 2 u A I.*

³ *Viz pozn. 3 u A I.*

⁴ *Tam však není nic „vepsáno“, tudíž tímto slovem se míní tištěný artykul. který vskutku hledí ke Karlštajnu, ale ovšem jen k panství. Viz tam.*

O soudu zemském, kdy a jak držán býti má^a.

B XXI.

První^a nazajtří sv. Jeronýma^a najprvé příštího^β.

Druhý v pátek o Suchých dnech postních^γ.

Třetí v pátek o Suchých dnech letničních^δ.

A poněvadž jest soud, kterýž se držival nazajtří svatě panny Barbory, složen, místo toho soudu přidává se k těm třem souduom k jednomu každému čtyři dni vajs nad dvě neděle, aby souzeno bylo. A v těch čtyřech dnech nic jiného než toliko vdovy a sirotci aby slyšáni byli a k těm čtyřem dnuom aby^b vdovy a sirotci pro potřeby své obsílali i od jiných obslané byli^c. A úředníci pražství menší desk zemských aby jim taková obeslaní vydávali tak, aby po pořádku slyšáni byli a k soudu stáli. Však jiná obeslaní při pořádku, jakž od starodávna bývalo, k outernímu dni při tom zuostati mají.

^a *U po straně rukou a: Zřízení zemské Q 21.*

^a *V B škrtnut první odstavec: Na sněmu obecním, kterýž držán byl na hradě pražském léta tisícého pětistého čtyřicátého třetího v pondělí před svatým Filipem a Jakubem¹, jest zřízeno, že soud zemský větší, ten se má na tyto časy a roky budoucně takto držeti.*

^b *aby se tisk 1564; v B se škrtnuto rukou β.*

^c *i od jiných obslané byli vepsáno v B rukou β.*

¹ *30./4. — viz Sněmy české I, str. 564.*

^a *V. Budovcem po straně v B poznamenáno: 10.*

^β *V. Budovcem vedle v B připsáno: 1. — 1. Octobris.*

^γ *V. Budovcem vedle v B připsáno: 2. — 15. Martii.*

^δ *V. Budovcem vedle v B připsáno: 3. — 14. Junii.*